

Nätet och akademien - lyckligt par eller omöjlig förening?

Lars-Erik Jonsson

I mitt abstrakt skrev jag att jag skulle ge några exempel från en nätkurs och ställa dessa i kontrast mot en verksamhet på nätet. Jag vet inte om jag känner att är så relevant längre att i detalj beskriva nätkursen men jag skall försöka dra fram de **specifika aspekter** som jag hade i åtanke då jag skrev detta.

Institution

En nätkurs som man driver inom en institutionell kontext är kringgärdad av en rad restriktioner. Vi har **kursplaner, kurslitteratur, lärandemål**, individuell **examination** och flergradig **betygsskala**. Allt detta gör att vi måste formulera i förväg vad vi tänker oss att kursen skall ge de studerande d.v.s. vi måste beskriva kursens olika moment och vad de studerande förväntas kunna när de har gått färdigt kursen. Till detta kommer att de studerande har rätt att få veta i god tid vad som skall läsas, när detta skall läsas och hur de skall examineras. När de har fått sitt individuella betyg, har de också rätt att få veta hur detta är motiverat. Sammantaget är väl detta helt rimliga krav för den som skall organisera sitt liv.

Man kan naturligtvis hävda att ingen tvingar någon att gå en högskoleutbildning och att även denna i någon mening är frivillig men när man väljer att studera på universitetet har man i allmänhet ett **mål** med detta även om förstås inte alla har det. Vi inlemmas i det system jag nyss beskrev och vi måste göra vissa framsteg för att inte få problem med **försörjningen**, CSN. Även om ingen kastas ut pga för låg studietakt så finns dock ett latent krav att klara av studierna inom rimlig tid eftersom man vill få sin **examen** så att man kan börja ett **arbete**. Dessutom är det dyrt att hålla på att studera termin efter termin. Detta är i grova drag de villkor som gäller för att studera inom en formell utbildning.

Nu är det ju så att det finns ett visst tryck på den institutionella utbildningen om att man skall använda sig av modern **teknologi** därför att man har en bild av att studenterna idag lever i en teknologiskt medierad värld och därför är så vana eller rentav beroende av denna teknologi. Ni har säkert hört talas om Prenskys (2001) mycket slagkraftiga men omdiskuterade begrepp om *digital natives* och *immigrants*. Det finns andra sådana motsatspar som t.ex. *visitors* och *residents* (Whithe & Le Cornu, 2011) och det finns säkert fler som jag inte känner till. Det mer eller mindre outtalade kravet på oss som arbetar inom en institutionell miljö är att vi skall "**få in**" den moderna teknologin i våra "mossiga" undervisningspraktiker. Just detta att "få in" säger kanske något om vad vi betraktar som naturligt och vad vi eventuellt kan lägga till.

Nätet

Det finns en hel del som skiljer det **formella** lärandet från det **informella** lärande som sker på nätet. Kanske tänker vi inte alls på nätaktiviteter som ett lärande eftersom vi har vant oss vid att betrakta lärande som något man i någon mening underkastar sig av flera olika skäl som jag redan nämnt. När vi ger oss ut på nätet gör vi i de allra flesta fall detta helt **frivilligt**. Ur ett institutionellt perspektiv är det inte helt problemfritt att **försöka förena** formellt- och informellt lärande och samtidigt leva upp till de krav det finns på oss som **myndighetsutövare**.

En som på ett utomordentligt sätt har klargjort på vilka sätt det informella lärandet på nätet, nätkulturen, skiljer sig från det formella institutionella lärandet är *Nina Bonderup Dohn* (2008, 2009) som påvisar att **nätkulturen** skiljer sig så radikalt från **institutionskulturen** att de två är nästintill **oförenliga**.

Kraftigt förenklat drivs aktiviteter i nätgemenskaper oftast av en **inre motivation** medan deltagandet i formell utbildning inte sällan drivs av **yttre motivation**. Att producera sig på nätet i en blogg kan ses som ett exempel på en inre motivation medan produktion av en examensuppgift har ett större inslag av yttre motivation. Man skall naturligtvis inte utesluta att den som utbildar sig till läkare, lärare eller ingenjör eller något annat med tydlig yrkesinriktning också har ett äkta intresse av det de tänkt sig att syssla med i en framtid.

I en traditionell utbildningsmiljö gör man **uppgifter** för att visa att man uppfyller vissa **kriterier** och eventuellt också för att lära sig något för senare bruk (lära för livet). På nätet finns inte samma behov av att göra något för att bli bedömd; man producerar i de flesta fall för att **dela** med sig av något man har ett **intresse** av även om man inte helt skall utesluta att man även kan tycka om att **synas** på nätet för att bli **känd** ungefär så som sker i de kommersiellt stöttade bloggarna om mode eller annat.

Frågan om **egget och andras** arbete mycket central i en institutionell utbildningskontext; på nätet blir det knappast meningsfullt att producera något som **redan finns** bara för att visa att man kan (själv). På så sätt blir frågan om fusk ganska **irrelevant**; kan man hitta det man behöver på nätet är det rätt meningslöst att försöka "uppfinna hjulet på nytt". I en formell lärandesituation där man skall visa upp vad man kan, blir det genast problematiskt om man bara hämtar det man behöver på nätet och "delgivning" om misstanke om **plagiat** kommer som ett brev på posten.

Plagiering är ett allvarligt problem som med allt annat bedrägligt beteende men det har flera bottnar. Om man uppsåtligt tar någon annans arbete och presenterar det som eget för att vinna fördelar, är detta förstås ett solklart fall av plagiering och bör bestraffas enligt gällande rutiner. Det finns emellertid ytterligare aspekter på detta med plagiering. I ett bokkapitel som jag skrev en gång, *Pedagogiska praktiker och virtuella realiteter* (Jonsson, 2008) argumenterade jag för att det är ett problem att ge **tentamensfrågor** eller provuppgifter som redan är **besvarade** i en tid när allt kan hämtas på nätet. Att försöka **förbjuda** hämtning av användbar information eller att försöka **kontrollera** bort plagieringen genom kommersiella antiplagieringstjänster förefaller dömt att **misslyckas**. Bättre är då att erkänna att "allt kan hämtas" och göra själva hämtandet till föremål för bedömning. Detta är säkert inte så lätt att göra i praktiken men jag tycker att vårt **tänkande** borde förändras i den riktningen.

Sen skall vi ju sätta **betyg** sannolikt i en alltmer fingraderad skala i framtiden. Här anmäler sig genast en rad problem om vi försöker efterlikna eller "få in" lite web 2.0, kanske Facebook eller andra sociala medier. Vi har ju redan nämnt att om man enbart har ett kunskapsintresse erbjuder ju **andras arbete** en snabbare väg till det man vill lära sig än att börja från början och att inte utnyttja det som redan finns är enbart meningslöst. Frågan om **mitt** eller **ditt** arbete blir ganska irrelevant om man inte producerar för att få betyg.

Att producera sig öppet på nätet blir heller inget tilltalande alternativ för den som är inriktad på **konkurrens** och frågan om att åka **snålskjuts** på andras arbete, en fråga som nästan alltid ventileras så fort studenter skall göra något tillsammans, det må vara grupparbeten eller PBL-baserade projekt, kommer ögonblickligen i fokus.

Vi kan rada upp fler problem. Hur skall vi förhålla oss till **lärandemålen**? Arbetet på nätet blir snabbt **okontrollerbart**, inte bara i relation till **vem** som har gjort vad utan också i relation till **vad** man har lärt sig. Den som av intresse tränger in i ett område med hjälp av nätet kommer knappast att följa en väg där lärandemålen är tydligt utstakade. Publicerar studenten senare sitt bidrag på nätet måste man alltid utgå ifrån att det är en s.k. **remix** eller **repurposing** av andras bidrag. Vi producerar, som Stephen Downes brukar säga, nästan aldrig något som är helt unikt för oss utan vi bygger i princip alltid på andras arbeten. I bästa fall lägger vi till något. Jag brukar säga när jag skall föreläsa om något att det jag säger inte på något sätt är unikt; det kan hämtas på nätet.

Det finns alltså, som vi ser en rad skillnader mellan våra formella utbildningsmiljöer och det som vi kallar web 2.0. och jag skall avslutningsvis ge ett litet konkret exempel från min egen verksamhet.

Konkret exempel

I en nätkurs fick deltagarna möjligheten att **välja** mellan att skriva **blogg** eller att skriva vanliga **inlägg** i lärplattformen eftersom jag både vill introducera detta för studenterna och dessutom få lite erfarenheter av hur det kunde fungera. Jag introducerade detta arbetssätt i en lite videosnutt som jag laddade upp på Youtube och jag gav tips på några bloggverktyg som jag tyckte var lätta att använda (Wordpress och Blogger). Av kursens ca 20 deltagare var det väl ungefär 10 som startade en blogg, en del med viss nervositet, andra med viss förtjusning och några med tidigare vana.

Med min, sedan decennier tillbaka, ingrodda lärarblick lade jag genast märke till att det blir lite konstigt att skriva blogg i en kurs om det görs för att läraren skall kunna kontrollera att man har gjort sina uppgifter. Bloggen är liksom **"på riktigt"** medan kursuppgiften görs under andra villkor som jag har nämnt tidigare.

Det var väldigt speciellt att **kommentera** i bloggen och man fick göra det på ett annat sätt än i lärplattformen. I en blogg blir det konstigt att skriva "bra arbete Linda" då hon inte har skrivit sitt inlägg för att **visa upp** för en lärare om att hon kan något (kanske dock i det här fallet) utan enbart därför att hon **har något att säga**. Visserligen skall man alltid ge sakliga kommentarer till studenterna men det är väl inte helt uteslutet att man då och då kan ge någon form av uppskattande omdöme för ett bra arbete. I en blogg som i någon mening skrivs för alla, blir detta väldigt konstigt. Detta var bara ett litet exempel på hur jag försökt "få in" web 2.0 i en kurs. Jag tänker beröra den här problematiken igen i en presentation som jag skall ha imorgon förmiddag där jag talar om en högskolepedagogisk nätkurs och användandet av lite okonventionella resurser.

Vad kan vi göra?

Som beskrivits ovan finns det en hel del problem med att gifta ihop webben och den traditionella undervisningen. Men visst skall vi lära studenterna hur man **informerar** sig. Vi kan kräva att de hittar resurser på nätet; vi kan faktiskt sätta upp detta som en uppgift även om det då blir instrumentellt, ungefär som mitt bloggförsök ovan. Att **producera** och **dela** med sig på nätet är också något som vi kan behöva föra en diskussion om. Att på olika sätt kan **delta** i samtal på nätet är också något vi kan uppmuntra till.

Som lärare skall vi vara **förebildliga** och **producera** och **dela** med oss av innehåll på nätet; vi kan också hitta nytt, spännande och okonventionellt innehåll som kan berika studenterna i en kurs. Vi skall **delta** i diskussionsforumen och vi kan rent generellt agera på ett sätt som gynnar lärandet. Jag har spenderat oändligt mycket tid i diskussionsforumen i mina kurser och det intressanta är att vi liksom vänder näsorna åt samma håll så att skillnaden mellan lärare och student blir mindre. Jag går oftare in i diskussionerna som **intresserad** och **nyfiken** än som lärare och kontrollant.

Med lite engagemang kan vi kanske få till (få in?) ett riktigt bra och intressedrivet arbete även i lärplattformen ("...inom Sveriges gräns erövra Finland åter...").

Dessvärre kommer det intressedrivna arbete att ganska brutalt att avbrytas när kursen är över, eftersom all formell verksamhet då **upphör**, vilket får till följd att de diskussioner som studenter, och i lyckade fall även lärare engagerat sig i, förpassas in i databasernas väl tillbommade utrymmen. Deltagarna blir **berövade** sin produktion och vi själva måste börja från ruta ett nästa gång igen.

Hade vi däremot skapat **intressedrivna personliga lärmiljöer** på nätet kunde diskussionen **fortsatt** så länge intresse funnits. Men då har vi å andra sidan förlorat vår myndighetskontroll.

Så, hur skall vi tänka? Med en bollspelsmetafor gör jag nu ett uppkast för er att hoppa på.

Referenser

Dohn, N. B. (2008). Knowledge 2.0–Tensions and challenges for education. *Proceedings of the 6th International Conference on Networked Learning* (pp. 650–657). Retrieved from http://www.networkedlearningconference.org.uk/past/nlc2008/abstracts/PDFs/Bonderup_Dohn_650-657.pdf

Dohn, N. B. (2009). Web 2.0: Inherent tensions and evident challenges for education. *International Journal of Computer-Supported Collaborative Learning*, 4(3), 343–363. doi:10.1007/s11412-009-9066-8

Jonsson, L.-E. (2008). Pedagogiska praktiker och virtuella realiteter. *Kunskap och människans redskap: teknik och lärande*. I Hans Rystedt och Roger Säljö (Red.). Lund: Studentlitteratur.

Prensky, P. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. *On the Horizon*, MCB University Press, 9(5). Retrieved from <http://www.marcprensky.com/writing/prensky%20-%20digital%20natives,%20digital%20immigrants%20-%20part1.pdf>

White, D.S., & Le Cornu, A. (2011). Visitors and Residents: A new typology for online engagement. *First Monday; Volume 16, Number 9 - 5 September 2011*. Retrieved from <http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/view/3171/3049>